

Oponentský posudek

Bc. Martin Vondrášek, Možnosti implementace demografie do výuky na středoškolské úrovni. Diplomová práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2020, 86 stran (105696 znaků).

Diplomová práce Martina Vondráška se svým tématem vymyká pracím, které studenti na Katedře demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty UK obvykle zpracovávají. Zaměřuje se totiž na oblast didaktiky, což bývá parketa pedagogických fakult. Zároveň se vyznačuje další zvláštností – soustřeďuje se totiž na to, jakým způsobem by bylo možné inovovat středoškolskou výuku vycházející z oboru, jenž není v rámci primárního či sekundárního školství vyučován jako samostatný předmět. Je tedy zřejmé, že autor neměl úplně snadnou výchozí pozici.

Ve své práci se rozhodl sledovat tři hlavní cíle: 1) vybrat taková témata s demografickým obsahem, která by bylo možné aplikovat v rámci středoškolské výuky, 2) zhodnotit současný stav začlenění demografie v učebnicích zeměpisu či dalších předmětů, 3) vytvořit návrhy výukových aktivit zabývajících se demografickou tematikou. V souladu s těmito cíli Martin Vondrášek svoji práci rozčlenil na čtyři hlavní kapitoly (mimo úvodu a závěru). Nejprve se zabývá obecně procesem učení a zapomínání a dále analyzuje postavení demografie jak v systému středního, tak vysokého školství. Zbývající dvě kapitoly se již konkrétně věnují jednak možnostem implementace demografie do středoškolské výuky a konečně i návrhům konkrétních aktivit.

Pokud bych měla zhodnotit celkové vyznění práce, tak se domnívám, že Martin Vondrášek své vytčené cíle naplnil. Při čtení jeho textu se nicméně vkrádá jedna zásadní otázka, jejíž zodpovězení má přímý vztah ke konkrétnímu způsobu implementace demografie do výuky. Co by vlastně mělo být účelem středoškolské výuky zaměřené na demografická témata? Na s. 34 autor uvádí, že „výuka na českých všeobecných gymnáziích je cílená na přípravu žáka na terciární vzdělání“ a dále že „potenciální uchazeč o studium demografie může předem získat představu o oboru“. Toto konstatování je sice pravdivé, nicméně se domnívám, že hlavním účelem demografického vzdělání, které mohou získat středoškolští studenti, není a nemůže být příprava a „nábor“ budoucích demografů. Drtivá většina absolventů střední školy se totiž profesně nikdy demografií přímo zabývat nebude, přesto je však žádoucí, aby i tito lidé získali o obecnějších demografických tématech určité povědomí. Ostatně i Martin Vondrášek zdůrazňuje silnou propojenost demografie s dalšími vědními disciplínami (s. 10). Z tohoto úhlu pohledu by bylo dobré zamyslet se nad tím, zda by nebylo účelné definovat pouze minimální základní cíle, které by měly střední školy v souladu s rámcovým vzdělávacím programem na poli demografie rozvíjet, a pokusit se zaměřit případné aktivity tak, aby umožňovaly jak zvládnutí základních pojmů a témat, tak i zapojení zájemců o hlubší poznání dané problematiky.

Je zřejmé, že výše uvedený postup je v současné době prozatím jen ideálem, k jehož dosažení je třeba nejprve důkladně zmapovat konkrétní praxi uplatňovanou v jednotlivých středních školách. Martin Vondrášek za tímto účelem uskutečnil obsahovou analýzu učebnic, které disponují schvalovací doložkou MŠMT. Nicméně je otázkou, do jaké míry tyto učebnice skutečnou praxi opravdu odrážejí. V tomto kontextu by bylo zapotřebí provést průzkum přímo na jednotlivých školách, na jehož základě by bylo možné jednak stanovit, jaké učební materiály

jsou při výuce opravdu využívány, a dále i zjistit, jaký prostor výuka demografie, která se nejčastěji realizuje v rámci hodin zeměpisu, skutečně zaujímá. Vzhledem k tomu, že demografie je na středoškolské úrovni velmi významně provázána s geografii, bylo by zapotřebí obeznámit se důkladněji i s pracemi, které se věnují přímo didaktice zeměpisu (některé kvalifikační práce s tímto tématem byly obhájeny i přímo na Přírodovědecké fakultě).

Práci Martina Vondráška je možné vnímat jako první, podle mého názoru velmi důležitý, pokus o nastolení tématu, jemuž dosud nebyla věnována adekvátní pozornost. Na jeho práci je cenná kategorizace jak demografických témat uplatňovaných ve středoškolské výuce, tak i shrnutí demograficky zaměřených cílů, jichž má absolvent střední školy dosáhnout. Návrhy konkrétních aktivit, které autor přináší v rámci 5. kapitoly, se již nyní mohou stát významným zdrojem inspirace pro středoškolské učitele.

Z formálního hlediska obsahuje předložená diplomová práce jen poměrně málo nedostatků. Stylisticky je napsaná čtivě, až na některé nepřesnosti v interpunkci neobsahuje gramatické chyby. K určitým nedostatkům došlo při přejímání materiálů (obrázků) z jiných zdrojů – např. u obr. 4 na s. 16 není jasné, co označují písmena A, B, C, na obr. 7 (s. 21) není čas v minutách na ose y vyznačen.

Celkově lze konstatovat, že práce Martina Vondráška splňuje obvyklé nároky kladené na tento druh kvalifikačních prací. Výše uvedené připomínky je třeba chápat spíše jako podnět k dalšímu výzkumu, neboť nebylo možné, aby první práce tohoto typu obsáhla všechny aspekty, které se k danému tématu pojí. Z tohoto důvodu doporučuji předloženou diplomovou práci k obhajobě.

V Praze dne 23. 8. 2020

doc. PhDr. Alice Velková, Ph.D.